

Tranziția către o economie neutră climatic: analiza impactului socioeconomic

Introducere

Tranziția UE către o economie neutră climatic necesită o revoluție industrială curată. Acest raport analizează posibilele implicații ale unei astfel de schimbări socioeconomice fundamentale pentru regiunile și populațiile europene, urmând o abordare prospectivă. Rezultatele cercetării sunt prezentate împreună cu indicatori de politică privind realizarea unei tranziții juste care nu lasă pe nimeni în urmă.

Contextul politicilor

Odată cu adoptarea Legii europene a climei (iunie 2021), UE s-a angajat să atingă neutralitatea climatică până în 2050, asumându-și un obiectiv de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră cu cel puțin 55 % (comparativ cu nivelurile din 1990) până în 2030. Pentru a realiza acest lucru, va fi necesară o transformare fundamentală a sistemelor energetice, de transport și de producție, care va afecta economiile, societățile, teritoriile și oamenii. În același timp, va fi necesară o ajustare a relațiilor de muncă și a politicilor socioeconomice mai ample pentru a obține rezultate echitabile pentru cetățenii UE și pentru a asigura sprijinul public pentru tranziție. Războiul Rusiei împotriva Ucrainei și criza energetică ce a urmat au determinat guvernele să grăbească renunțarea la combustibili fosili importați. UE, de exemplu, a încercat să pună capăt dependenței sale de combustibilii fosili din Rusia prin planul REPowerEU din 2022, care presupune economii de energie, diversificarea surselor de aprovizionare cu energie și introducerea treptată accelerată a energiei din surse regenerabile. Cu toate acestea, UE a amânat încetarea producției interne de surse de energie cu emisii mari de dioxid de carbon.

Mecanismul pentru o tranziție justă al Comisiei Europene a fost introdus ca recunoaștere a schimbărilor socioeconomice impuse de Pactul verde european. Acesta urmărește să promoveze coeziunea UE și să mențină echitatea socială și incluziunea, obiective-cheie ale Pilonului european al drepturilor sociale. Mecanismul pentru o tranziție justă, împreună cu pachetul legislativ „Pregătiți pentru 55” – inclusiv, în principal, Fondul social pentru climă – oferă sprijin pentru regiunile, industriile, lucrătorii și gospodăriile care se confruntă cu cele mai mari

obstacole în calea tranziției. Acest raport analizează dacă ar putea fi necesare măsuri de politică suplimentare pentru a asigura rezultate echitabile pentru regiuni și populații și a garanta astfel coeziunea UE.

Principalele constatări

- Se preconizează că această tranziție justă va genera câștiguri nete la nivelul ocupării forței de muncă, noi sectoare de activitate și un mediu mai sănătos. S-ar putea însă ca cererea și oferta de forță de muncă să nu corespundă în cadrul regiunilor; prin urmare, este important să se asigure investiții în educație, (re)calificare și sprijin adaptat pentru tranziția profesională. În plus, ar trebui abordate provocările și inegalitățile sociale, inclusiv polarizarea locurilor de muncă (o creștere a ocupațiilor cu salarii mari și cu salarii mici) și protecția socială inadecvată.
- Pentru a evita agravarea inegalităților existente, măsurile de atenuare a efectelor schimbărilor climatice ar trebui monitorizate în mod constant, inclusiv efectele disproporționate asupra anumitor regiuni. În plus, s-ar putea avea în vedere modele de protecție socială complet noi pentru a asigura echitatea și egalitatea.
- Actuala abordare politică a UE privind tranziția justă ar putea fi adaptată pentru a include o schimbare către suficiență – ceea ce înseamnă un consum mai limitat – la nivel societal și modele economice mai localizate, cum ar fi abordările economiei circulare. O distribuție echitabilă a resurselor ar fi o condiție prealabilă pentru astfel de schimbări.
- Măsurile de inovare care urmăresc atingerea obiectivelor de durabilitate sunt esențiale pentru restructurarea industrială necesară pentru o tranziție justă. Implicarea societății civile și a partenerilor sociali este, de asemenea, esențială, în special în regiuni cu sisteme de inovare deficitare.
- O economie nouă, mai localizată, care adoptă principiile economiei circulare, se poate baza pe activele regionale (naturale, umane și de capital) pentru a reduce degradarea mediului și poluarea. Trebuie să existe o marjă de manevră adecvată pentru inovarea socială, iar diversificarea economică va fi necesară pentru a crea oportunități pentru grupurile socioeconomice în diferite circumstanțe.

- Îmbunătățirea infrastructurii este esențială pentru a obține rezultate în materie de tranziție justă pentru diferite grupuri socioeconomice, creând în același timp locuri de muncă. Implicarea societății civile și a partenerilor sociali este vitală pentru obținerea beneficiilor societale asociate cu reînnoirea infrastructurii, inclusiv îmbunătățirea sănătății publice și a stării de bine, de exemplu prin locuințe eficiente energetic și spații urbane verzi.
- O guvernare eficientă pe mai multe niveluri la nivelul UE, național și regional necesită investiții în dezvoltarea capacităților și utilizarea consecventă a unei baze de dovezi integrate la nivelul UE, până la nivel regional și local. Acest lucru este esențial pentru tipul de schimbare sistemică pe termen lung necesară pentru reconfigurarea sistemelor de producție și consum mai ample. Asigurarea unei implicări largi a societății civile și a partenerilor sociali va fi crucială pentru gestionarea eventualelor conflicte, ca și reconfigurarea relațiilor de putere instituționalizate între stat, întreprinderi, sindicate și cetățeni. Trebuie luate în considerare particularitățile sistemelor socioeconomice regionale și tiparele legate de defavorizare ale diferitelor grupuri socioeconomice.

Indicii pentru elaborarea politicilor

- În dezbaterile politice ar trebui să se acorde mai multă atenție efectelor schimbărilor climatice asupra diferitelor grupuri socioeconomice și beneficiilor tranziției. Acest lucru ar putea crește necesitatea schimbării și ar putea crea capacitatea de guvernare și condițiile politice necesare pentru a realiza o tranziție justă.
- Este necesară o cooperare strategică între autoritățile publice, partenerii sociali și societatea civilă pentru a asigura coerența strategică a tranziției în toate regiunile și sectoarele economice europene. Aceasta include implicarea în modificarea stilurilor de viață și a modelelor de consum și furnizarea de informații fiabile publicului, luând în considerare, în același timp, diferitele puncte de plecare pentru diversele grupuri socioeconomice.
- Politicile publice ar trebui să joace un rol mai important în asigurarea și distribuirea echitabilă a resurselor într-o lume neutră climatic, inclusiv în sprijinirea investițiilor directe, bazându-se totodată în măsură mai mică pe mecanismele de alocare bazate pe piață. Acest lucru va asigura rezultate echitabile pentru diferite grupuri socioeconomice și regiuni europene.
- Regiunile ar trebui să adopte perspective diverse și să fie dotate cu capacități integrate de colectare și analiză a datelor pentru a evita efectele dăunătoare asupra populațiilor regionale ca urmare a recurgerii de prea mult timp la scenariul de statu-quo, valorificând în același timp educația pentru a convinge populația să sprijine tranziția.
- Este necesar să se asigure sprijin și mijloace de trai pentru toate grupurile socioeconomice, inclusiv în perioadele de recalificare și de tranziție profesională. Responsabilii de elaborarea politicilor trebuie să fie atenți la modelele emergente de polarizare a locurilor de muncă și la consolidarea modelelor existente.
- Oportunitățile economice rezultate în urma tranziției trebuie să fie accesibile tuturor, prin consolidarea reprezentării colective a lucrătorilor la toate nivelurile, inclusiv pentru noile contexte și forme de muncă, și prin consolidarea capacității de dialog social, precum și prin modelarea activă a opțiunilor de consum pentru alinierea la noile modele economice prin implicarea cetățenilor.
- Accesul echitabil și just din punct de vedere social la infrastructura pentru nevoile de bază, cum ar fi locuințele, transportul și conectivitatea digitală, trebuie asigurat pentru a permite oportunități de tranziție mai diversificate, care pot contribui la crearea de locuri de muncă.
- Capacitățile și avantajele regionale ar trebui luate în considerare în parcursurile de tranziție adaptate diferitelor regiuni, inclusiv puterea și structura bazei industriale, natura și reziliența serviciilor publice și a sistemelor de protecție socială, precum și mecanismele de dialog social.
- Trebuie cultivate relațiile bazate pe încredere între populație, organizațiile de guvernare și sectorul privat pentru a valorifica toate atuurile regionale disponibile și a promova și utiliza un sistem regional de inovare pentru a asigura diversificarea economică și a atrage noi activități economice în regiune.
- Trebuie garantată capacitatea de investiții și de guvernare necesară pentru a permite tuturor regiunilor să ofere cetățenilor soluții de infrastructură adecvate și să asigure sprijin prin valorificarea inovării și a soluțiilor de creștere a prosperității comunitare, cum ar fi dezvoltarea de locuințe ecologice la prețuri accesibile deținute (parțial) de comunitate.
- Regiunile ar trebui echipate pentru a încorpora transparența, inclusiv pentru a utiliza banii publici în mod vădit eficient, pentru a participa la procesele politice și a combate interesele private astfel încât să consolideze încrederea și să permită apariția de noi forme de cooperare socioeconomică.

Informații suplimentare

Raportul „*The transition to a climate-neutral economy: Exploring the socioeconomic impacts*” (Tranziția către o economie neutră climatic: analiza impactului socioeconomic) este disponibil la adresa <https://eurofound.link/ef23021>

Director de cercetare: Hans Dubois
information@eurofound.europa.eu